

ALBUM D'UN VOYAGEUR

TROIS AIRS SUISSES, Op. 10 [1836] –
ALBUM D'UN VOYAGEUR, 1re ANNÉE,
SUISSE, TROIS AIRS SUISSES, Op. 10 [1837]
(R 8/III, SW 156/III, NG2 A27a) –
ALBUM D'UN VOYAGEUR,
COMPOSITIONS POUR LE PIANO,
1re ANNÉE, SUISSE, III. PARAPHRASES [1842]
(R 8/III, SW 156/III, NG2 A40c)

Az 1830-as évek második felében keletkezett svájci zongoraművek mindenekelőtt annak a mintegy 15 hónapnak a gyümölcsei, amelyet Liszt 1835 júniusa és 1836 októbere között Svájcban töltött. 1835. június 4-én érkezett Baselbe, ahonnan élettársával, Marie d'Agoult-val továbbutazva a következő másfél hónap során bejárták az országot. Július 19-én érték el Genf városát, amely – Liszt másfél hónapos (1836. április 20–június 6) franciaországi látogatását leszámítva – otthonuk maradt egészen 1836. október közepéig.¹

A svájci kompozíciók keletkezéstörténete 1835 júniusában, Baselben kezdődik Liszt és a helyi zeneműkiadó, Knop összeismerkedésével.² Knop, amellet, hogy kirándulni vitte Lisztet a város környékére, megismertette vele népszerű kiadványait, amelyek zongora- vagy gitárkísérettel ellátott svájci dalokat tartalmaztak. Liszt már korábban kapcsolatba került a svájci–alpesi zenével, de ekkor, Knop kiadványaiban talált rá azokra az egyszerű feldolgozásokra, amelyek az elkövetkező hónapok során írott három zongoradarabja kiindulópontjává lettek. A szóban forgó mű, a *Trois airs suisses* [Három svájci dal] 1836 nyarán vagy őszén jelent meg Knop *Schweizerische Alpenklänge / L'Écho des Alpes suisses* [Svájci alpesi hangok / A svájci Alpok visszhangja] című sorozatának 2., 6.,

illetve 9. füzeteként.³ A trilógia 1. darabja, az *Improvisata sur le Ranz de Vaches „Départ pour les Alpes (Aufzug auf die Alp)”* [Rögtönzés az „Indulás az Alpokba” című tehénterelőre], egy akkoriban kedvelt svájci zeneszerző, Ferdinand Fürchtgott Huber (1791–1863) szerzeményére épül. A *Rondeau sur le „Ranz de chèvres” (Geissreihen)* [Rondó a kecsketerelőre] című záródarab témáját Liszt szintén Hubertől kölcsönözte.⁴ A középső darabhoz, amelynek a címe *Nocturne sur le „Chant Montagnard” (Bergliedchen)* [Noktürn a „Hegyi dal”-ra], Ernest Knop⁵ egyik szerzeményét vette alapul.

A *Trois airs suisses* az egyik legkorábbi példája Liszt népi–nemzeti zenén alapuló feldolgozásainak. Erre a zenekultúrára elsőként zeneelmélettanára, Anton Reicha (1770–1836) hívhatta fel a figyelmét, aki azt, Johann Gottfried Herder nyomán, a „néplélek” megnyilvánulásának értelmezte.⁶ A legjellegzetesebbnek tartott svájci zenét, az alpesi kürt-motívumokból formált, sokszor szöveggel is ellátott ranz de vaches-t vagy Kuhreigen / Kuhreihent, Liszt párizsi éveiben fedezte fel magának. A kor gazdag, svájci témájú szépirodalmán kívül feltehetően kezébe került Jean-Jacques Rousseau zenei lexikonja⁷ is, amelyben a szerző kottapéldával illusztrálja a ranz de vaches-szócikket („Air Suisse appelé le Ranz des Vaches”). E motívumok műzenei feldolgozását illetően meghatározó párizsi élménye lehetett Rossini 1829-ben bemutatott operája, a *Tell Vilmos*.⁸ Liszt szintén minden

³ A füzetek lemezszáma sorrendben: N° 108, N° 113, N° 116. HM, 1836. október, No. 4079.

⁴ H. P. Schanzlin szerint Huber munkáit Knop saját átdolgozásában adta ki. Id. mű 164. o.

⁵ GBLAC (204. és 1264. o.) szerint Alfred Knop az, akivel Liszt Baselben kapcsolatba lépett s akinek a kiadásában a *Trois airs suisses* 1836-ban megjelent; Ernest Knop pedig, akinek *Chant Montagnard (Bergliedchen)* című szerzeményét Liszt feldolgozta, Alfred Knop rokona. A Knop-kiadványok címlapjain ugyanakkor Ernest Knop neve olvasható kiadóként is és a szóban forgó dallamfeldolgozás szerzőjeként is. A szakirodalom – GBLAC kivételével – nem tud Alfred Knopról és egyazon személynek tekinti a baseli zeneműkiadót és a *Chant Montagnard (Bergliedchen)* szerzőjét.

⁶ Tanítását Reicha a *Traité de mélodie* „Observation sur les airs nationaux” című fejezetében fogalmazta meg. A 2. kiadás (Paris: Farrenc, 1832) egyik példánya fennmaradt Liszt weimari hagyatékában (*D-WRa*, L 142).

⁷ *Dictionnaire de musique* (Genf, 1767?; Párizs, 1768).

⁸ Liszt az általa nagyra tartott Rossini-opera nyitányát 1840 körül átírta zongorára: R 237, SW 552, NG2 A54; NLA II/20. Vö. *Lettres d'un bachelier ès musique*, 6. levél; RLKMI, 138. o.

¹ Liszt és Marie d'Agoult útvonalát Eckhardt Mária rekonstruálta: „Egy utazó naplója (Liszt Ferenc és Marie d'Agoult svájci vándorlása 1835 június–júliusában)” *Zenatudományi dolgozatok*. Szerk. Berlász Melinda. (Budapest: MTA Zenatudományi Intézet, 1984) 54–66. o. Ld. még Serge Gut interpretációját: „Swiss Influence on the Compositions of Franz Liszt” *JALS* 38 (July–Dec. 1995) 1–22. o.

² Liszt és Knop kapcsolatáról ld. Liszt 1835 júniusában írott levelét (GBLAC, 204. o.), valamint Hans Peter Schanzlin tanulmányát: „Liszt in Basel und die Liszt-Dokumente in der Universitätsbibliothek Basel” *LS2*, 163–171. o.